

Zeggenschap en regie voor jongeren: iamYu

Joke Stoffelen (1), Anna Lichtwarck-Aschoff (2), Imke Schoppink (3), Harrie Hendriksen (4), Tessa Beemer (5), Gelina Gras (6), Roy Otten (7)

Juli 2024

Op veel plekken in de jeugdzorg lijkt het vooral te gaan om classificaties en protocollen in plaats van de ontwikkeling van de individuele jongere. Labels en protocollen sluiten onvoldoende aan bij de behoeften van de jongere en gestandaardiseerde metingen bieden nauwelijks zicht op individuele verandering. Dit gaat onder meer ten koste van de regie en zeggenschap van de jongeren – ‘Dit gaat niet over mij’ – en uiteindelijk ook van de motivatie en effectiviteit van behandeling. Om jongeren in zorg zeggenschap en regie te geven is iamYu ontwikkeld, dóór en vóór jongeren, in samenwerking met professionals, onderzoekers en (app-)ontwikkelaars (www.iamyu.nl). iamYu is een hulpmiddel waarmee jongeren en professionals samen bepalen wat belangrijk is voor de jongeren om in kaart te brengen en aan te werkenⁱⁱ. Door gepersonaliseerd te monitoren en veranderprocessen te visualiseren ondersteunt iamYu professionals en jongeren om gezamenlijk meer grip te krijgen op het individuele ontwikkelingsverloop en daarmee de begeleiding en behandeling hierop af te stemmen. iamYu werd onder meer genomineerd voor de Medische Inspiratieprijs.

Ondersteunen van zorg op maat

Complexe problematiek en het volop in ontwikkeling zijn maakt dat er geen one-size-fits-all aanpak bestaat in de zorg; en zeker niet als het gaat om jongerenⁱⁱⁱ. Technologie kan helpen bij het ondersteunen van zorg op maat. iamYu is ontwikkeld dóór en vóór jongeren die zich te weinig gehoord of gezien voelen in de jeugdzorg. De vele protocollen en standaardmethodieken in de jeugdzorg kunnen jongeren het gevoel geven dat er geen oog is voor het individu. De standaard vragenlijsten en normgroep-vergelijkingen zijn voor veel jongeren vaag en onpersoonlijk. Bovendien vragen reguliere vragenlijsten vaak inzicht in het functioneren over een langere periode, wat het voor sommige jongeren lastiger maakt om op hun eigen proces te reflecteren. Veel jongeren hebben moeite om aan te geven hoe het de afgelopen week ging, maar het beschrijven van hoe de afgelopen dag ging is vaak een stuk gemakkelijker.

Een inclusief ontwikkelproject

De iamYu app is het resultaat van een intensieve samenwerking tussen jongeren, jeugdzorgprofessionals, onderzoekers en (app-)ontwikkelaars. Sinds het begin van het project zijn jongeren en professionals actief en nauw betrokken bij elke ontwikkelingsfase. Meer dan 30 ervaringsdeskundige jongeren hebben als (mede)bedenkers/ontwerpers, testers en ambassadeurs een bijdrage geleverd. Zij adviseerden in de projectgroep, testten de app en wisten weer andere jongeren te enthousiasmeren. Hun inzet bleek cruciaal voor het daadwerkelijk gebruik van iamYu in de praktijk. Bij elke activiteit werd rekening gehouden met de wensen, leerbehoeften en vaardigheden van jongeren zelf. Nu de ontwikkeling van de app vordert worden jongeren ingezet als ambassadeur en trainer van professionals. Sinds het begin van het project zijn zij een integraal onderdeel van de projectgroep, waarbij ze meebeslissen over stappen die worden gezet en de ingezette koers. Het is een ‘inclusief’ ontwikkelproject omdat zij voortdurende zeggenschap en betrokkenheid hebben in alle fasen, waarbij ze steeds de vraag stellen: wat levert dit de jongeren op?

“Ik ben echt partner in het project. Er wordt serieus naar mij geluisterd. Ik kan ideeën aandragen voor vormgeving en die worden deels overgenomen. Als iets niet kan, wordt

uitgelegd waarom het niet kan en wordt gezocht naar oplossingen. De gelijkheid van alle deelnemers spreekt mij aan in dit project.” (jongere in projectteam)

“Voor de ontwikkelaars was de leefwereld van jongeren in de gesloten jeugdzorg onbekend. We hebben ze hierover kunnen vertellen. En over de problemen waar deze jongeren tegenaan zullen lopen, zoals privacy, het gebruik van apps, etc. Dit waren echt blinde vlekken voor hen.” (begeleider in projectteam)

Begeleiders en jongeren werken samen aan impact

iamYu is een tool die jongeren én professionals in staat stelt om gezamenlijk vast te stellen wat belangrijk is voor de jongere. Op individueel niveau ondersteunt de app deelnemers in hun persoonlijke groei en herstel; op langere termijn geeft iamYu hen inzicht in hun herstelproces en empowerment om een actieve rol te nemen in hun behandeling. iamYu wordt momenteel ingezet in de jeugdzorg, pleegouderzorg en ambulante Ggz. Als we deelnemers vragen wat het hen oplevert geven ze aan:

“Ik heb beter inzicht in hoe het met mij gaat.” (cliënt ambulante Ggz, gebruiker van de app)

“Om te accepteren dat ik ADHD heb en dat ik weet dat het ook wat minder kan gaan.” (cliënt ambulante Ggz, gebruiker van de app)

“Het is gewoon een fijne app. Je kunt zelf vragen bedenken, het invullen gaat heel gemakkelijk en je kunt zelfs vragen toevoegen en aanpassen. Het werken met de app heeft mij echt geholpen om mijn doel te behalen. (jongere, gebruiker van de app)

Gebruikers (jongeren, pleegouders, cliënten ambulante Ggz) kunnen de iamYu app op hun telefoon installeren en daarna dagelijks zelf-opgestelde vragen invullen. De antwoorden worden direct in grafieken op de telefoon gevisualiseerd waardoor gebruikers zelf zicht krijgen op hun persoonlijke ontwikkeling en de mogelijke factoren die hierop van invloed zijn. Deze visualisaties worden door de behandelaar en de gebruiker gebruikt als input voor de (soms wekelijkse) sessies. Op basis daarvan kan bepaald worden of en hoe een behandeling of begeleiding moet worden bijgestuurd. In gesprekken met begeleiders geven zij aan waarom zij de app belangrijk vinden.

“Je leert elkaar beter kennen, opeens snap je de jongere beter. We creëren gelijkwaardigheid omdat we op een andere manier het gesprek aangaan.” (begeleider)

Alle deelnemers die ambulante Ggz-begeleiding krijgen, willen doorgaan met het gebruik van de app, blijkt uit promotieonderzoek van Rineke Bossenbroek aan de Universiteit Groningen:

“...het wel voordelen heeft en weinig inspanning kost. Het helpt mij vooral herinneren zelf bezig te gaan met de behandeling.” (cliënt ambulante Ggz, gebruiker van de app)

“Ik krijg bakken met energie van deze manier van werken. Iedere keer als ik er mee bezig ben.... Dan gaat het stromen. Hier doe ik het voor.” (begeleider)

De iamYu-app wordt in een pilot door Pactum ingezet bij het ondersteunen van pleegouders. Dit is een van de manieren die de organisatie wil inzetten om het risico op een ‘breakdown’ bij pleegouders te beperken^{iv}. Negen pleegouders nemen deel aan de pilot (iv). Zij geven aan dat ze de iamYu pilot van

toegevoegde waarde vinden. Ze vinden het belangrijk om nieuwe ontwikkelingen te steunen binnen de pleegzorg en ervaren iamYu als extra ondersteuning naast gesprekken met de pleegzorgwerker. Pleegouders geven aan dat het invullen van de metingen en vragen veel tijd kost.

Het 'uitrollen' van interventies past heel goed bij technische veranderingen. Echter, zodra er nieuw gedrag van mensen vereist is, blijkt 'uitrollen' vaak een illusie. Implementatie is maatwerk en gaat niet vanzelf. Voor een succesvolle implementatie is het cruciaal om: (1) rekening te houden met diverse factoren die het proces beïnvloeden, (2) geschikte implementatieactiviteiten aan te bieden en (3) planmatig te werken. De iamYu-app is ontwikkeld en getest in een field study in een residentiële setting. Om implementatie in het bredere veld van jeugdhulp te bevorderen, met name in de ambulante jeugdhulp en de pleegzorg, onderzoeken we momenteel wat nodig is voor brede implementatie en mogelijke relevante factoren. De ontwikkelde tools (trainingsmateriaal, handleiding, implementatieplan) willen we testen en er wordt een training ontwikkeld door en voor gebruikers. Dit kan flexibel ingezet worden afhankelijk van de specifieke setting en of doelgroep.

Bijdrage aan betere zorg

De jeugdzorg moet vooruitkijken. Door jongeren, cliënten en pleegouders hun eigen verhaal als uitgangspunt te laten nemen, kan iamYu een belangrijke bijdrage leveren aan een meer gepersonaliseerde manier van monitoren. Dit biedt meer inzicht in de persoonlijke veranderingsprocessen, zowel voor de gebruikers (jongeren, pleegouders, cliënten) als voor hun begeleiders of behandelaars. Uiteindelijk legt dit de basis voor efficiëntere en effectievere zorg en ondersteuning.

Literatuur

ⁱ Van Hattum, M. Samenwerken als uitdaging voor effectieve jeugd- en opvoedhulp. Arnhem: HAN University of Applied Sciences Press Arnhem; 2018.

ⁱⁱ Anna Lichtwarck-Aschoff & Roy Otten (2023). 'iamYu' toont hoe het écht met jongeren gaat. App biedt meer grip op veranderproces. Kind en Adolescent Praktijk pp. 39-42.

ⁱⁱⁱ Van Os, J., Guloksuz, S., Vijn, T. W., Hafkenscheid, A., & Delespaul, P. The evidence-based group-level symptom-reduction model as the organizing principle for mental health care: time for change? World Psychiatry 2019; 18 (1), 88-96.

^{iv} Abdou Kada & Mick van Aalten (2024). Risico beperken op een breakdown. Een praktijkgericht onderzoek naar de effectiviteit en ervaringen van pleegouders met de iamYu-app in het beperken van de risico op een breakdown in de pleegzorg. HSN University of Applied Science.

Auteurs

1. Zorgbelang Inclusief; corresponderend auteur: Joke Stoffelen
jokestoffelen@zorgbelanginclusief.nl Zorgbelang Inclusief
2. Rijksuniversiteit Groningen
3. Praktikon
4. Pluryl
5. Zorgbelang Inclusief
6. Ervaringsdeskundige
7. Raboud Universiteit